

Erfgoed Magazine Alkmaar

Winter 2025 nr. 74

Michelle en Johan gaan het avontuur aan op Oudegracht 243

“Mooi om een stukje historie te helpen conserveren”

Veel mensen kennen het zeventiende-eeuwse huis aan de Oudegracht 243 van de filmpjes met bouwhistoricus Jeroen van der Kuur. In een serie van zes filmpjes nam Jeroen ons begin dit jaar mee door de geschiedenis van dit bijzondere huis dat toen nog in het bezit was van de gemeente Alkmaar. Sinds 27 mei heeft het huis nieuwe eigenaren. Michelle van Nieuwenhoven en Johan Houtman gaan samen het avontuur aan om dit huis tot hun thuis te maken, samen met de 11-jarige Casper. En ook dat avontuur mogen we straks volgen: “Dat je dan met je sneakers uit 2025 op een vloer staat uit 1600, die onder de marmeren vloer uit 1800 bleek te liggen...”

Johan: “We waren op zoek naar een vrijstaand huis aan het water en het liefst ook nog in de binnenstad.”

Michelle: “Maar dat bestaat natuurlijk niet...”

Johan: “We gingen er al vanuit dat het Heiloo zou worden.”

Michelle: “Op een gegeven moment bedachten we opeens: wat zouden we eigenlijk doen als we alleen waren geweest? Toen zeiden we, los van elkaar, allebei: dan wil ik een huis in de binnenstad. Dus ja, als je dat dan allebei zo graag wilt, waarom dan niet gewoon nu?”

Johan: “Omdat het onbetaalbaar zou zijn. En ja, toen zagen we dit... Er moet veel aan gebeuren, maar dit huis tikte alle boxes.”

Historie heel belangrijk

Michelle: “We waren er wel aan toe om samen iets aan te gaan waar we allebei verliefd op zijn. En waar we onze toekomst vorm willen geven. Daarbij wilden we dus graag die bruis van de binnenstad. We vinden historie allebei heel belangrijk en het is heel fijn dat we in de gelegenheid zijn om hier een stukje historie te helpen conserveren. We zien onszelf in feite als passant in dit huis dat al zo oud is. Het is mooi om er deels je eigen stempel op te drukken en daarmee ook weer een nalatenschap te creëren.”

Lees verder op pagina 2 >

Het ontstaan van het landschap in beeld

Hoe breng je het ontstaan van het landschap in beeld? Dat is de vraag waar Anna Groentjes en André Bouwens zich over buigen. André onderzocht zes jaar lang het ontstaan en de ontwikkeling van het landschap in de hele gemeente Alkmaar. Zoals bijvoorbeeld deze droogmakerij in Overdie. Waarschijnlijk de allereerste ter wereld. En Anna zorgt ervoor dat we dit uiteindelijk digitaal kunnen bekijken.

Lees hun verhaal op pagina 5 >

Meer dan 700 inwoners vulden vragenlijst in over historie. “Het verleden is niet voorbij. Het ademt mee met vandaag!”

Zie pagina 3 >

Meld je aan voor het digitale magazine met de uitgebreide artikelen op erfgoedalkmaar.nl

Johan: "Er zijn landen op de wereld die niet zo oud zijn als dit huis..."

Michelle: "Als je nagaat dat die marmeren vloer in de gang uit 1800 komt. Dat is al best oud. Maar dan ontdek je daaronder dus een vloer uit 1600. En daar sta je dan op met je sneakers uit 2025. Die gelaagdheid, dus. Ik vind het een eer om de geschiedenis van dit huis te kunnen bewaren."

Hoe koop je nou een monument?

Michelle: "Het pand was in eigendom van de gemeente. En voordat we het gingen kopen, was er al veel bekend. Het team Erfgoed, dat hier ook onderzoek had gedaan in het huis, stelde meteen hun kennis beschikbaar."

Johan: "We kregen het rapport van de vakgroep en daardoor wisten we al redelijk goed welke elementen historische waarde hebben en welke niet. Zo wisten we wat er wel en niet zou mogen. Ook zijn we samen met de erfgoed specialisten door het huis gelopen en hebben we besproken wat weg mocht en wat moet blijven. Zo moet de voorkamer grotendeels intact blijven. We moeten zoveel mogelijk de oudste in-deling respecteren. De oude trap moet blijven... Maar die is veel te stijl, dus we willen een nieuwe trap op een andere plek en gelukkig kan dat ook."

Michelle: "Als je zo'n huis als dit wilt kopen, moet je niet denken: we slopen alles eruit en laten alleen de muren staan. Dat was misschien makkelijker geweest maar dat was geen optie. Dat wilde de gemeente niet, maar wij zelf ook niet."

Johan: "Verder is het voor ons is belangrijk dat het huis voor zover mogelijk ook aan de moderne wooneisen voldoet. Anders bouw je een museum."

Inmiddels is het plan voor restauratie en verbouwing van het huis ingediend bij de gemeente. Michelle en Johan wachten op de vergunning om met de verbouwing te mogen beginnen.

Lees het hele interview op erfgoedalkmaar.nl
En volg het restauratieverhaal van Michelle en Johan
binnenkort via onze sociale media

De achttiende-eeuwse schouw in de voorkamer. Deze foto en voorpagina: Rover Images | Rob Verhagen.

Kleurtrapjes laten zien welke kleuren in de loop van de jaren gebruikt zijn in het huis.

Kleurhistorisch onderzoek

Na het bouwhistorisch onderzoek door Jeroen van der Kuur, is ook een kleurhistorisch onderzoek gedaan. Als we meer weten van de kleuren die in de achttiende eeuw gebruikt zijn in het huis, kunnen die helpen bij het kiezen van de kleuren die gebruikt worden bij de restauratie. Onderzoekers Antje Verstraten en Nina Timmer legden op verschillende plekken de historische kleurstelling bloot. Het onderzoek is gesubsidieerd door de Vakgroep Erfgoed van de gemeente. En de eigenaars zijn blij met de resultaten. Lees meer over het kleuronderzoek op erfgoedalkmaar.nl

Onder de marmeren vloer in de gang bleek nog een veel oudere plavuizen vloer te liggen.

Historie leeft in gemeente Alkmaar

"Oude gevels en verhalen geven kleur aan het alledaagse"

Historie leeft onder inwoners van de gemeente Alkmaar. Dat blijkt uit de peiling 'Historie is overal om ons heen' die dit najaar werd gehouden. Meer dan zevenhonderd inwoners vulden de vragenlijst in. Een verrassend hoog aantal. Deelnemers zien de historie in stad en dorpen niet als iets van vroeger. Maar als iets dat het dagelijks bijdraagt aan het woonplezier. De vakgroep Erfgoed van de gemeente Alkmaar gebruikt de uitkomsten voor het actualiseren van het beleid. Ook Regionaal Archief Alkmaar, Stedelijk Museum Alkmaar en Museum In 't Houten Huis in De Rijp kunnen de uitkomsten goed gebruiken. Zij stelden samen met de gemeente de vragenlijst op.

Een bezoeker van Open Monumentendag beklimt de toren van de kerk in Stompvoren.

Van half augustus tot 1 november konden inwoners van de gemeente Alkmaar de vragenlijst invullen. De resultaten laten zien dat erfgoed voor veel mensen meer is dan een verzameling oude stenen of voorwerpen. Het is iets dat raakt aan identiteit, woonplezier en trots. In de woorden van een deelnemer: "Als je weet wat er vóór jou is gebeurd, voel je je meer thuis in waar je nu bent."

Er is grote waardering voor het bestaande erfgoed. Inwoners willen dat er goed voor het erfgoed wordt gezorgd en zien dat als een gezamenlijke taak. Ze vragen om meer mogelijkheden om verhalen, foto's en vondsten te delen en vinden het belangrijk dat erfgoed ook digitaal beter zichtbaar wordt. Het idee

Verder in dit nummer

Meer bekend over geschiedenis Oudorp	4
Hoe breng je het ontstaan van het landschap in beeld?	5
Kayleigh Kremer nieuwe archeoloog	6
Maartje Kramer nieuwe beheerder archeologisch depot	7
Metershoog glas-in-loodraam geïsoleerd in onderwijzerswoning	8
Zes nieuwe rapporten over Alkmaarse monumenten en archeologie	10
Tip van de Monumentenadviseur: Stappenplan voor verduurzaming van je pand	11
Bijzondere bodemvondst: De glazen nimf	12

Bekijk het digitale Erfgoedmagazine met de uitgebreide verhalen en meer foto's

voor een nieuwe website over de geschiedenis van Alkmaar wordt breed gesteund. Veel mensen willen daar niet alleen informatie vinden, maar ook zelf bijdragen met verhalen uit hun buurt.

De antwoorden helpen gemeente en erfgoedpartners om keuzes te maken voor het bewaren, delen en doorgeven van de geschiedenis. Ze bevestigen dat gemeente en erfgoedpartners al goed op weg zijn en geven mede richting aan toekomstig beleid.

Belangrijk voor woonplezier

Meer dan driekwart van de deelnemers noemt de historie van hun omgeving belangrijk tot zeer belangrijk voor hun woonplezier. Vooral inwoners van de binnenstad en De Rijp geven aan dat de historische omgeving een wezenlijk onderdeel is van hun dagelijks leven. "De oude gevels en verhalen geven kleur aan het alledaagse", schrijft een deelnemer. Of: "Als ik over de Mient loop, voel ik letterlijk de geschiedenis onder mijn voeten."

Een gezamenlijke verantwoordelijkheid

Opvallend veel inwoners vinden dat er goed voor het erfgoed gezorgd moet worden. Zij zien dat niet alleen als taak van de overheid, maar ook als iets gezamenlijks. Veel deelnemers voelen zich medeverantwoordelijk: "Het is van ons allemaal, dus moeten we er ook samen voor zorgen."

"Het verleden is niet voorbij, het ademt mee met vandaag."

Lees verder op erfgoedalkmaar.nl

Meer bekend over geschiedenis Oudorp
door opgraving op kermisterrein

Sporen in het landschap onthullen het verhaal

Bijna de hele maand september zijn onze archeologen druk bezig geweest op het terrein aan de Nijenburgh in Oudorp. Het terrein waar jaarlijks de kermis en het circus is. Omdat hier een waterberging komt, werd een diep gat gegraven. Daar vonden de archeologen vooral landschappelijke sporen. Er kwamen eigenlijk weinig vondsten naar boven. Toch kan juist deze opgraving ons heel veel vertellen over de geschiedenis van Oudorp. Door te kijken naar het landschap ontvouwt zich het verhaal.

Beeld van de verschillende lagen die zichtbaar werden. Met in het midden, waar de lagen worden onderbroken, de greppel die verder is onderzocht.

Tijdens de opgraving hebben we vooral landschappelijke sporen gevonden. Zo is er een aantal greppels aangetroffen. Eén van de greppels loopt van noord naar zuid. Om de greppel goed te kunnen onderzoeken, hebben we een zogenoemde coupe gezet. Bij een coupe graaf je een gat haaks op het spoor. Dan kan je mooi alle laagjes zien en zie je ook hoe diep het spoor is. We zagen dat de greppel verschillende periodes van nat en droog heeft gekend. De natte periodes werden duidelijk door donkerbruine laagjes en de droge periodes door lichtgele zandlaagjes. Verder konden we zien dat de greppel op een bepaald moment ineens is opgevuld door een dik pakket klei. Die klei is in de greppel terechtgekomen tijdens een van de vele overstromingen in de Middeleeuwen.

Houten constructie

Later tijdens de opgraving vonden we een mysterieuze houten constructie. Middenin een spoor van een oude sloot lag een soort houten bakje. Gemaakt van twee rechtopstaande planken met daartussen een plankenbodem. Wat precies de functie was is nog niet duidelijk. We laten het hout onderzoeken door een specialist. Het is natuurlijk altijd leuk om een paar mooie vondsten te doen tijdens een opgraving. Maar in Oudorp vonden we alleen kleine fragmentjes keramiek en glas. Plus het pijpvaand tabakspijpje

waar Guus een aflevering van Vondst op Vrijdag aan wijdde op Instagram en Facebook.

Al vroeg activiteiten van mensen

Maar ook al zijn er vrij weinig vondsten, toch kan juist deze opgraving ons heel veel vertellen over de geschiedenis van Oudorp. Juist door te kijken naar het landschap. Om het historische landschap te kunnen bekijken, hebben wij verschillende profielen aangelegd. Daar zie je afwisselend donkere en lichtere lagen. De donkere lagen wijzen op nattere periodes waarin het terrein begroeid was. De lichtere lagen wijzen op drogere periodes waar stuifzand door wind is afgezet. In sommige donkere lagen waren lichtere vlekken te zien. Dit wijst erop dat mensen en misschien ook dieren over deze laag liepen aan het begin van een drogere periode. Daarbij traptten zij het opgewaaide zand in de nattere donkere laag. Een leuke aanwijzing dat er op deze plek in Oudorp al vroeg activiteiten van mensen waren!

Kayleigh Kremer, archeoloog

Lees meer op erfgoedalkmaar.nl

Over het nemen van monsters voor nader onderzoek en over boerderij de Vuijck die hier wellicht ooit stond.

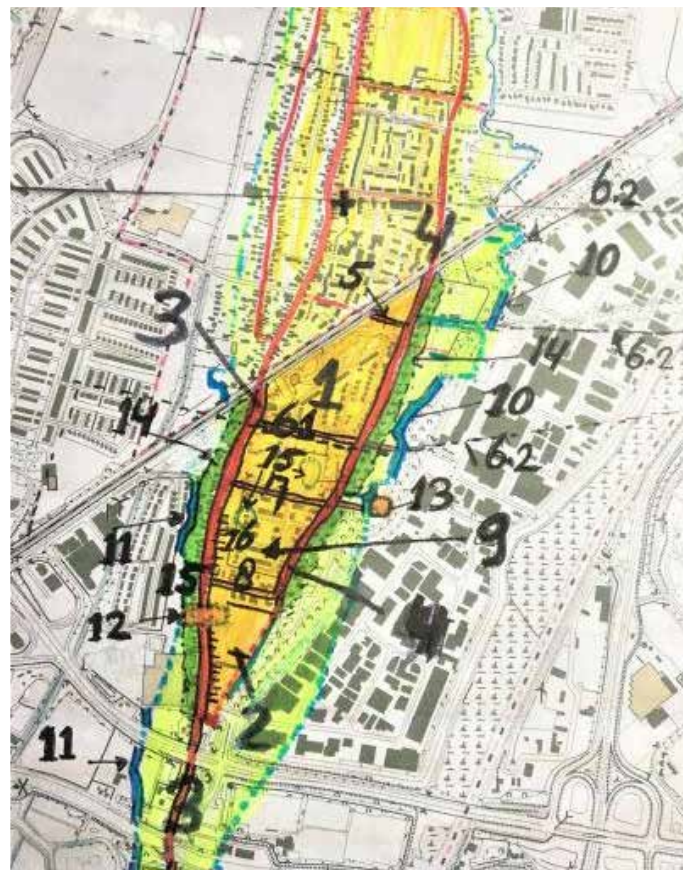
Op deze oude prent van Alkmaar, is boerderij de Vuijck te zien, die waarschijnlijk ooit op deze plek stond.

Foto links: Anna en André aan de Geest in de binnenstad. Een geest was vroeger de naam voor de lange akkers die mensen creëerden op de hoger gelegen strandwallen.

Foto onder: Een voorbeeld van het monnikenwerk van André. Tot in de kleinste details ploos hij alle gebieden in de gemeente uit.

Ontstaansgeschiedenis nog altijd leesbaar in het landschap

Puzzel om jarenlange studie digitaal toegankelijk te maken

Ze zijn er al jaren mee bezig. André Bouwens en Anna Groentjes. Een historisch geografische verkenning van Alkmaar. Hoe is het land waarop wij in de gemeente Alkmaar wonen, ontstaan? Het is een minutieuze studie van alle cultuurhistorische elementen in het landschap. Bijna zestig verschillende polders. Weergegeven in een meesterwerkkaart. "Je kunt de ontstaansgeschiedenis nog altijd in het landschap lezen. Als je weet hoe je moet kijken. En André opent onze ogen." Nu nog digitaal toegankelijk maken. En dat is een hele puzzel.

"Dit is echt monnikenwerk," vertelt Anna Groentjes. "André er een hele tijd mee bezig geweest. Met duizenden tekeningetjes en alles is uitgeplozen in de verschillende archieven. En toen kwam dus de vraag hoe je zo iets toegankelijk maakt... Of ik daar wat in zag. En ik riep heel hard ja! Daar kreeg ik later bijna spijt van, want wat een monsterklus is dit!"

"Ik probeerde eerst een soort vertaling te maken van het bijzondere product dat André maakt. Zodat ik het beter zou kunnen digitaliseren. Maar daar doe je zijn werk eigenlijk geen recht mee. Vandaar dat ik eerst een proef maakte voor de Schermer. Een soort storymap waaruit heel duidelijk bleek wat een monsterklus André had geklaard. En daar voegde ik dan archiefbeelden bij van bijvoorbeeld Regionaal Archief Alkmaar of het Noord-Hollands Archief. Het is de bedoeling dat het eindresultaat straks op allerlei manieren ondersteunend kan zijn bij een ander verhaal. Zoals bijvoorbeeld de Nationale Molendagen. Er zit ontzettend veel informatie in over molens. Maar in dit hele verhaal is André dus de kenner en ik de digitale vertaler."

Historisch geograaf

André: "Ik heb het onderzoek gedaan vanuit mijn ervaring als historisch geograaf. Die kijkt naar het ontstaan en de geschiedenis van het landschap. Hoe is de omgeving ontstaan en hoe is die vervolgens gevormd door de mensen? Ik heb ook bodemkunde gedaan. En van daaruit kijk je onder meer hoe het natuurlijke landschap is gevormd. En hoe het zich vervolgens verder vormde doordat mensen het bewerkten. Zoals ik ernaar kijk, kun je de cultuurhistorie niet los zien van de bodem en de manier waarop die is gevormd."

"Ook een archeoloog kan niet zonder kennis van het ontstaan van dat landschap waar de mensen iets op maakten. Als je weet hoe oud de strandwal is waarop Alkmaar is ontstaan, en je vindt daar iets in, dan weet je ook hoe oud het is."

Alkmaar bestaat uit bijna zestig polders

Anna: "Er staan wel twintig multomappen met André's onderzoek bij mij thuis."

André: "Het project werd gaandeweg steeds groter. Ik had de gemeente ingedeeld in polders. Dat waren er bijna zestig. Dus ik dacht, ik maak per polder een beschrijving. En ja, dan komen er vanzelf steeds meer details."

Lees meer over die details en ontdek wat het landschap prijsgeeft, in het uitgebreide interview op erfgoedalkmaar.nl

A portrait of Kayleigh Kremer, a young woman with long, wavy blonde hair, wearing a white lace-trimmed top. She is smiling slightly and looking towards the camera. The background is a rustic interior with wooden shelves holding various items.

Kayleigh Kremer nieuwe archeoloog bij Erfgoed Alkmaar

“Ik kan mezelf beter kwijt in de ‘chaos’ van de archeologie”

Als kind deed ze al opgravingen in de zandbak en verzamelde ze steentjes en schelpjes als ze met haar ouders wandelde. Toen ze tijdens een stage voor haar archeologie opleiding vuursteen vond bij een opgraving in Friesland, was haar liefde voor de prehistorie geboren. Kayleigh Kremer is sinds 1 augustus onze nieuwe collega archeologie. Niet dat ze verwacht veel uit de prehistorie aan te treffen in de gemeente Alkmaar: “Wat werken bij een gemeente leuk maakt, is dat alles wat je vindt, bijdraagt aan het complete verhaal. Dan maakt het niet uit uit welke tijd het komt.”

Ondanks een aangeboren liefde voor het vak, begon Kayleigh na haar studie niet meteen als archeoloog: “Toen ik bezig was met mijn master Archeologie aan de Universiteit van Leiden, werd ik al benaderd voor een baan bij een Ingenieursbureau in Delft. Ik woonde daar samen met mijn vriend. Hij studeerde aan de TU en zelf deed ik een master Archeologie in Leiden. Dus het kwam praktisch gezien heel mooi uit. Maar ik merkte al snel dat ik de chaos miste die voor mij hoort bij archeologie. Opeens zat ik daar in een strakke kantoorruimte te werken in een vast stramien. Dat bleek niet echt bij mij te passen.”

Kun je beschrijven wat je met die ‘chaos’ bedoelt?

“Het is misschien vooral de sfeer. Als je een archeologisch bedrijf binnenloopt, dan voel je het meteen. Het is een soort georganiseerde chaos die er heerst. Geen keurig opgeruimde bureaus maar stapels papieren, boeken en dingen waar je op dat moment mee bezig bent. De boel is veel meer in beweging, zeg maar. Heel anders dan zo’n omgeving waar alles zijn vaste plek heeft en waar alles al voor je is bedacht. Dat doet iets met mijn enthousiasme. Ik kan dan gewoon minder van mezelf kwijt.”

Hoe kwam je bij Erfgoed Alkmaar terecht?

“Na dat ene jaar bij het ingenieursbureau, had ik een baan gevonden bij Archeologenbureau Argo in Zaandam. Maar als archeoloog droom je meestal toch van een baan bij een gemeente die zelf opgravingen doet. Ik had daar al een beetje kennis mee kunnen maken tijdens mijn eerste stage, bij de afdeling archeologie beleid van Erfgoed Delft. Maar ik wilde nu wel graag in Noord-Holland blijven werken, omdat we daar inmiddels ook woonden. En ja, daar zijn maar een paar gemeenten die zelf opgraven. Ik was al een tijdje op zoek. En toen kwam opeens die vacature in Alkmaar online.”

Hoe gaat het tot nu toe?

“Nou, ik viel natuurlijk meteen met mijn neus in de boter. Ik had net twee weken de tijd om een beetje te wennen op kantoor. En toen konden we meteen met zijn allen het veld in. Eerst samen met Guus naar het Verdronkenoord. En vervolgens die grote opgraving in Oudorp.”

Lees Kayleighs verhaal over de opgraving in Oudorp op pagina 4.

Meer over de opgraving aan het Verdronkenoord vind je op erfgoedalkmaar.nl

Maartje Kramer is nieuwe beheerder archeologisch depot

“Tastbaar de kneuterigheid van de mens vasthouden”

Maartje Kramer is onze nieuwe depotbeheerder in het Archeologisch Centrum aan de Bergerweg. Ze verruilde de ene droombaan voor de andere. Tot 1 oktober was ze verantwoordelijk voor de theater- en circuscollectie van het Allard Piersonmuseum voor cultureel erfgoed in Amsterdam. Maar Alkmaar is haar stad. En de kans om ‘schatbewaarder’ te worden van de geschiedenis van Alkmaar kon ze niet laten schieten. In een creatieve online presentatie vertelde ze de archeologen waarom ze juist haar moesten hebben: “Leuk dat ze iets anders vroegen dan een sollicitatiebrief!”

“Dit is een heel bijzondere functie waarmee je in feite tastbaar de kneuterigheid van de mens kunt vasthouden,” vertelt Maartje. “Die kleine dagelijkse dingen die het leven kenmerken. In bepaalde opzichten hebben we het leven een stuk moeilijker gemaakt in deze tijd. Maar potten en pannen gebruiken we nog steeds. Sommige dingen blijven altijd en dat vind ik leuk.”

Wat doe je als depotbeheerder?

“Ik registreer de vondsten en zorg dat ze vindbaar blijven. Voor onszelf, maar ook voor mensen die onderzoek doen. Die zich willen verdiepen in de geschiedenis van Alkmaar. Of iemand van de universiteit die bijvoorbeeld wil kijken hoe de huisraad in Alkmaar eruit zag in een bepaalde periode. Er zijn op dit moment drie dagelijkse gebruiksvoorwerpen uit de zeventiende eeuw te zien in het Rijksmuseum. (Daar is de tentoonstelling ‘Thuis in de 17de eeuw’ nog te zien tot 11 januari, red.) En daar ga ik nu dus ook over, de bruikleen van vondsten voor exposities. Dan zorg ik voor het uitlenen, maar ook dat het weer veilig terugkomt.”

“Karin, mijn voorgangster, is gelukkig nog wel steeds actief voor het Erfgoedteam. Zij kan mij de komende tijd dus nog persoonlijk begeleiden bij het overnemen van haar taak.”

Dit is echt een baan waar ik heel veel kan leren en waar ik ook zoveel mogelijkheden krijg!

Heb je al leuke dingen ontdekt in het depot?

“Ja, de glascollectie, bijvoorbeeld. Die heeft heel lang in het Stedelijk Museum gestaan en is nu weer terug. Maar daar zitten heel bijzondere stukken tussen. Maar ook kleding en accessoires, zoals bijvoorbeeld een zijden handschoen uit de achttiende eeuw, gevonden aan het Luttk Oudorp. Dat is toch bijzonder!”

Nog steeds blij met je keuze?

“Ja, zeker, ik vind het heel leuk! Er komen ook een heleboel nieuwe dingen op mijn pad. Zo ga ik naar een cursus leer conserveren. Dan doe ik dus vakinhoudelijke kennis op over leer als materiaal en hoe je dat het beste kunt bewaren voor de toekomst. Daarna misschien een cursus over middeleeuws keramiek. Daar wil ik ook heel graag heen! Dit is echt een baan waar ik heel veel kan leren en waar ik ook zoveel mogelijkheden krijg! Zo maak ik nu ook artikelen voor het Erfgoedmagazine (zie pagina 12, red.) en voor de sociale media van Erfgoed Alkmaar. Op mijn eigen Instagram account, KunstMaartje, zal ik ook af en toe wat delen over mijn werk. En als ik nou ook eens mee mag naar een opgraving, dan komt ook mijn jeugdroom nog een beetje uit!”

Foto's: Fotostudio Wick Natzijs | Nikki

Martijn en Viviana lieten metershoog glas-in-loodraam in onderwijzerswoning aan Munnikenweg isoleren

In september deelden we op onze sociale media een serie filmpjes over het isoleren van oud glas. Daarin lieten we onder meer zien dat je bij glas-in-lood kunt kiezen voor achterzetramen. Maar er zijn meer wegen die naar Rome leiden. En dat laat glas-in-loodspecialist Sjoerd Besteman zien in Oudorp. Hier zette hij in de onderwijzerswoning aan de Munnikenweg, een metershoog glas-in-loodraam tussen dubbel glas: "Ik wil de schoonheid van het glas-in-lood behouden!"

Sinds 2005 is de onderwijzerswoning naast basisschool De Zes Wielen bewoond door Martijn Bethlehem en Viviana Migliarini en hun kinderen. Viviana is adjunct-directeur van de school, al is dat louter toeval: "Toen we hier kwamen wonen, zat ik nog niet eens in het onderwijs..."

Doorgangers in dit huis

In 1939 werden aan de Munnikenweg een school met onderwijzerswoning gebouwd. Dat gebeurde in opdracht van de gemeente Oudorp en de architect was C.D. van Reijndam. Beide panden zijn gebouwd in de late Amsterdamse Schoolstijl en ze zijn allebei gemeentelijk monument.

Martijn: "Wij vinden het heel belangrijk dat je dit soort monumentale huizen bewoonbaar houdt naar hedendaagse maatstaven. In zekere zin zijn wij natuurlijk maar doorgangers in dit huis."

Foto boven:
Restauratiewerk aan het raam, aan de buitenkant.

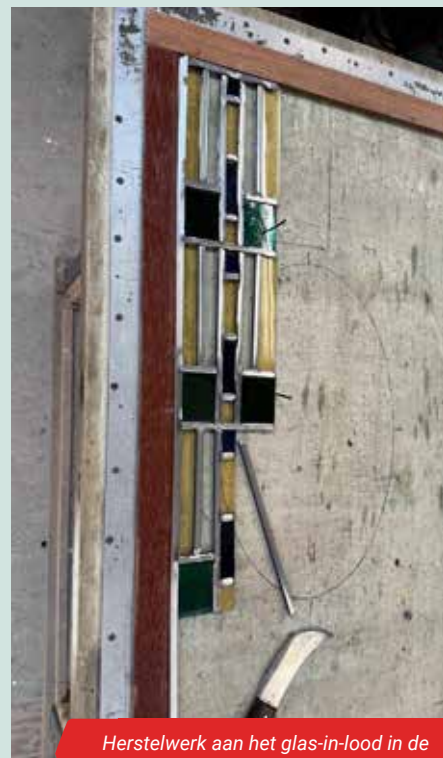
Foto links: Viviana en Martijn zijn blij met het geïsoleerde raam.

Wat bracht jullie ertoe om dit raam te laten isoleren?

Martijn: "Nou, de werkelijke aanleiding is al van vijftien jaar terug. Onze jongens speelden vaak binnen, en ook wel eens met stuitballen. Op een dag kwam ik thuis en was het: 'Oh pap, er is een vogel door het raam gevlogen...' Dus ik ging kijken, boven, maar het glas lag buiten. Daar was dus gewoon een stuitbal doorheen gevlogen. Toen heb ik het zelf maar een beetje dichtgeplakt. Maar dat zag er natuurlijk niet uit en er kwam een hoop wind doorheen."

"Ik wil de schoonheid van het glas-in-lood behouden!"

Herstelwerk aan het glas-in-lood in de werkplaats van Sjoerd.

Dan ga je kijken wat je er mee kan, maar in die tijd waren ze nog niet zover als nu met de oplossingen. Er zitten twee togen in het raam en dat is lastig met dubbel glas. En ook nog eens heel prijzig. Het zijn bij elkaar wel negen losse ramen en die moesten dan allemaal apart tussen dubbel glas. Toch moesten we er wat mee want het was ook gewoon niet fijn in de winter.

Uiteindelijk hebben we vorig jaar zo'n energiescan laten doen om het energielabel van het huis te bepalen. We zaten altijd in de allerlaagste categorie, maar eigenlijk zonder dat het ooit gemeten was. Maar bij die meting kwamen we uit op D, dus dat viel best mee.

Sjoerd brengt stopkit aan om de ouderwetse uitstraling terug te krijgen.

We hadden ook al het één en ander gedaan aan verduurzaming. En we konden eigenlijk weinig doen om dat label nog verder omhoog te krijgen. Ja, zonnepanelen, maar dat kan hier niet. Want die zouden aan de voorkant moeten om voldoende zon te krijgen. Dat is de zichtkant en dat mag niet bij een monument.

Maar los van de vraag of dat label nog omhoog zou gaan, wilden we toch zoveel mogelijk doen. En toen kwam dat raam weer in beeld. Dat was natuurlijk ook lelijk, met inmiddels veel roest op dat stalen kozijn. En de glas-in-loodraampjes stonden allemaal bol. Maar de ingreep zou ook met name het leefcomfort moeten verbeteren."

Hoe kwamen jullie toen terecht bij Sjoerd Besteman?

Viviana: "We waren in gesprek met één van de monumentenadviseurs over onze plannen en de subsidiemogelijkheden. En hij

mocht natuurlijk niet rechtstreeks iemand adviseren. Dus hij gaf ons een lijstje met een paar specialisten."

Martijn: "Zo kwamen we bij Sjoerd uit en daar zijn we heel blij mee. Het is ontzettend fijn samenwerken. Hij heeft eerst met ons meegekeken naar de opties. Wat gaan we doen met het glas aan de buitenkant? Gaan we dat wel of niet ontspiegelen? En ja, daar hebben we wel voor gekozen, want anders zie je het glas-in-lood van buiten niet meer. En dat zou zonde zijn van dat mooie grote raam. Maar Sjoerd heeft het prachtig gedaan. Hij is ook echt een vakidoot, kan erover blijven praten..."

De specialist

"Voor mij is het heel belangrijk de schoonheid van het glas-in-lood te behouden als je gaat isoleren," vertelt Sjoerd Besteman. "En dan liefst met ontspiegeld glas aan de buitenkant.

Aan de Munnikenweg gaat het om een heel apart raam in een bijzonder huis bij een mooie school. Je wilt graag dat het zichtbaar blijft. Als je glas-in-lood wilt isoleren, heb je verschillende opties. Elk huis en kozijn is anders. En je kunt altijd zowel van de binnen- als de buitenkant isoleren. Maar eigenlijk was er hier maar één manier. Ook vanwege de stalen sponning. Bij houten kozijnen kun je meer kanten op. Zoals bijvoorbeeld het plaatsen van een achterzetraam, wat in de filmpjes werd aanbevolen."

Lees verder op erfgoedalkmaar.nl

Subsidie aanvragen?

Heb je een monument of een beeldbepalend pand? Let dan op bij het aanvragen van subsidie. Subsidie voor onderhoud (bijvoorbeeld: aan een glas-in-lood raam) moet altijd vóóraf worden aangevraagd bij de gemeente Alkmaar. Terwijl subsidie voor isolatiemaatregelen (waaronder het plaatsen van isolatieglas) alleen achteraf kan worden aangevraagd. Elke subsidie vraag je apart aan. Je vindt ze op alkmaar.nl

Zin om iets leuks te doen? Check de Erfgoedagenda!

In de Erfgoedagenda voor de regio Alkmaar vind je evenementen die over erfgoed gaan óf die in een monument plaatsvinden. Van exposities en lezingen tot en met concerten en rondwandelingen. Ben je zelf organisator? Je kunt je evenement gratis plaatsen!

Volg jij Erfgoed Alkmaar al op Facebook en Instagram?

Volg jij Erfgoed Alkmaar al op Facebook en Instagram? Hier vind je, behalve elke week een verrassend Detail op Dinsdag en een verse Vondst op Vrijdag, nog veel meer waardevolle foto's, filmpjes en wetenswaardigheden over erfgoed in de gemeente Alkmaar.

Zes nieuwe rapporten over Alkmaarse monumenten en archeologie

Van opgraving Gulden Vlies tot en met de geschiedenis van de sociale woningbouw

Op onze website vind je, bij Publicaties, inmiddels al meer dan dertig Rama's. Rama is de afkorting voor Rapporten over de Alkmaarse Monumenten en Archeologie. Het zijn vaak dikke boekwerken met veel informatie en beeldmateriaal. En ze zijn allemaal gratis als pdf-bestand te downloaden. Het Erfgoedteam is productief geweest, want de afgelopen maanden zijn er wel zes nieuwe Rama's verschenen. We zetten ze hieronder kort op een rij.

Rama 28: Op zoek naar het Gulden Vlies

Over opgravingen van een herberg bij Koorstraat 30 en een theater bij de Lindegracht in Alkmaar in 2022 en 1993. In 2022 het voormalige café-restaurant Het Gulden Vlies op de hoek van de Koorstraat en Lindegracht ingrijpend verbouwd. De achtervleugel werd gesloopt voor de bouw van een appartementencomplex. In de bouwput

legden onze archeologen de resten bloot van de oorspronkelijke herberg Het Gulden Vlies.

Rama 29: De Laat, vroeg en laat

Over twee opgravingen aan de Laat in 2017 en 2024. De geschiedenis van de Laat begint in de late Middeleeuwen. In de afgelopen dertig jaar is een flink aantal opgravingen gedaan aan deze lange straat. Stuk voor stuk leverden ze waardevolle informatie op. Mooie puzzelstukjes die onze archeologen helpen om de geschiedenis van de stad reconstrueren. Lees erover in Rama 29.

Rama 30: Wonen in de Harmonie

Over twee opgravingen op de plek waar voeger bioscoop De Harmonie gevestigd was. Met als resultaat onder meer sporen van overstromingen in de twaalfde eeuw. Aan de Lombardsteeg en het Doelenveld, waar voorheen de grote zaal stond van de voormalige bioscoop, staan nu appartementen.

Voor de bouw, in oktober 2018, deden onze archeologen een opgraving in de bouwput. Ook in 1995 was er al onderzoek gedaan, toen er een nieuwe zaal bij werd gebouwd. Lees de resultaten in Rama 30.

Rama 31: Clarissen onder de stadswal

Over twee opgravingen aan de Molenbuurt. In 2021 werd aan de Molenbuurt het riool onder de straat vervangen. Onze archeologen waren erbij voor onderzoek. Zes jaar eerder, bij de bouw van kebaapzaak Bodrum, waren er al enkele resten gevonden van het voormalige Clarissenklooster. Ook in 2021 kwamen resten van dit klooster naar boven.

Je leest er alles over in Rama 31.

Rama 33: Proefsleuven bij café-restaurant Koekenbier

Over de opgraving in 2023 aan de Kennemerstraatweg, op de plek waar jarenlang café-restaurant Koekenbier gevestigd was. In 2023 werd het voormalige café-restaurant aan de Kennemerstraatweg gesloopt. Na de sloop deden onze archeologen archeologisch onderzoek. Ze hoopten overblijfselen te vinden van een laatmiddeleeuws

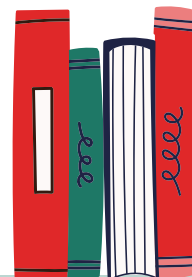
Leprozenhuis. Maar die hoop was vergeefs. Wel zijn enkele funderingen en vondsten aangetroffen van een voorganger van het café uit de achttiende tot twintigste eeuw. Je leest de resultaten in Rama 33.

Rama 34: Voor iedereen een thuis

Een inventarisatie van de sociale woningbouw in Alkmaar van 1880 tot 1990. Van hofjes in het Emma-kwartier tot huurwoningen in De Rijp. Aan deze Rama wordt nu de laatste hand gelegd. Komend voorjaar beschikbaar op de website.

Ook aan Rama 32 wordt nog gewerkt. Die krijgt als titel 'Met je neus in de boter' en gaat over de opgraving in 2023 aan Boterstraat 12 en 14.

Bekijk alle Rama's op erfgoedalkmaar.nl

Je monumentale pand: verduurzamen Waar begin je?

Een monumentaal pand verduurzamen is een uitdaging. Je wilt energie besparen en je woning comfortabeler maken, maar ook zorgvuldig omgaan met de bijzondere onderdelen van je pand. Dit stappenplan helpt je om overzicht te houden en stap voor stap keuzes te maken die passen bij jouw woning.

1 Verzamel documenten

Begin met het verzamelen van meer informatie over je pand. Denk aan oude bouwtekeningen en documenten van eerdere verbouwingen. Zo zie je hoe het gebouw is gemaakt en welke aanpassingen later zijn gedaan. Dit heb je ook nodig als je bij verkoop of verhuur een energielabel moet aanvragen. Vanaf eind mei 2026 is dat verplicht voor monumenteigenaren. Vraag daarom informatie op tijd aan bij de gemeente Alkmaar en Regionaal Archief Alkmaar.

2 Controleer de beschermde status van je pand en omgeving

Daarna is het belangrijk om te weten welke bescherming geldt voor jouw pand. Bekijk daarvoor de Digitale Tweeling Alkmaar. Onder de kaartlaag *Cultuur en historie*, kun je zien of jouw woning een monument is of beeldbepalend, of in een beschermd gebied ligt. Zo weet je waar je rekening mee moet houden. Bij monumenten geldt de bescherming voor het hele pand. Bij beeldbepalende panden is dat meer beperkt. In beschermde gebieden gelden weer andere regels.

3 Krijg inzicht in jouw gebruik en energieverbruik

Kijk hoe je je woning nu gebruikt. Let daarbij op verwarming en ventilatie. En op isolatie van vloer, dak, gevels en de ramen. Kijk ook naar de staat van installaties en naar je huishoudelijke apparaten. Sommige apparaten gebruiken meer energie dan je denkt. Door dit overzicht te maken zie je waar energie verloren gaat en waar je kunt besparen. Je kunt ook een tijdje je energieverbruik bijhouden. Zodat je beter ziet welke maatregelen het meeste effect hebben.

4 Kies de juiste maatregelen

Met de informatie die je nu hebt, kun je bepalen welke maatregelen het beste passen bij jouw pand. Kijk of je deze werkzaamheden kunt combineren met onderhoud dat al nodig is. Heb je nog geen onderhoudsplan? Dan kun je een duurzaam meerjaren-onderhoudsplan maken, zodat je kosten en werkzaamheden goed kunt plannen. Woon je in een straat met vergelijkbare panden? Overleg dan eens met burens. Samen optrekken kan voordeliger zijn. En het delen van informatie maakt het makkelijker om een vergunning aan te vragen als dat nodig is.

5 Controleer je plan

Heb je je plan uitgewerkt en twijfel je ergens over? Neem dan gerust contact op met een mail naar erfgoed@alkmaar.nl. We denken graag mee en kijken direct of je voor bepaalde maatregelen een vergunning nodig hebt. Soms blijkt een vergunning niet nodig. Moet je wel een vergunning aanvragen? Dan is het goed om te weten dat het deel van de aanvraag dat over het monument gaat, gratis is. Zo weet je waar je aan toe bent en voorkom je onverwachte kosten.

Tip: Kijk welke subsidieregelingen passen bij jouw plannen. Laat offertes daarop aansluiten en dien je aanvraag op tijd in, zodat je geen vertraging of verrassingen krijgt.

Jordy Herfst,
Adviseur verduurzaming monumenten

BIJZONDERE BODEMVONDST

De glazen nimf van de Oudegracht

Bij een opgraving aan de Oudegracht 194 werd een beerput gevonden. Daaruit kwamen een heleboel voorwerpen naar boven die gebruikt zijn door mensen die er zo tussen 1600 en 1625 woonden. Een flinke collectie aan kapotte huisraad, zoals vaasjes, kannen, bekers en ander serviesgoed. Maar ook decoratief beschilderde glasscherven. En in één ervan, zie je een gezicht...

Meestal koppelen we de vondst van dit soort glas aan rijkere mensen. Toch was het niet alleen voor de hogere kringen van de burgerij. Begin zeventiende eeuw, was het inmiddels iets minder duur. En om die reden was het voor velen een mooi cadeau voor bijvoorbeeld een huwelijk.

Bladeren uit hoofd en armen

Tussen onze glasscherven springt er eentje uit, waarop je duidelijk een gezicht ziet! Na wat puzzelen met andere scherven kwam het geheel steeds beter in beeld. We zien iemand die naar boven kijkt. Uit de armen en op het hoofd van deze persoon groeien bladeren. Wat we hier zien, is het tragische moment van de nimf Daphne die, volgens de Griekse mythologie transformeert tot een laurierboom.

Het verhaal gaat als volgt. De god Apollo had Cupido beledigd. Cupido, de god van de liefde, nam dat Apollo niet in dank af. Daarom schoot hij een gouden pijl op hem af. Waarna Apollo op slag verliefd werd op de eerste

vrouw die hij zag, en dat was de nimf Daphne. Als straf schoot Cupido toen een loden pijl naar Daphne. Vanaf het moment dat de pijl haar raakte, verafschuwde ze alle mannen die ze zag. De hopeloos verliefde Apollo kon zich niet bedwingen en begon de door hem begeerde Daphne te achtervolgen. Waarop de arme Daphne begon te roepen en te smeken om hulp, om van haar belager af te komen. Haar vader Peneüs hoorde haar smeekbede en besloot te helpen. Hij liet bladeren ontspruiten uit haar armen en om haar benen vormde zich schors. Daardoor werden haar stappen steeds zwaarder. En voordat Apollo Daphne kon bereiken, veranderde de nimf voor zijn ogen in een laurierboom. Als teken van zijn liefde voor haar, maakte Apollo van laurierbladeren een lauwerkrans die hij altijd bleef dragen.

Was het een boodschap?

Bij mij komt nu vooral de vraag naar boven: als dit inderdaad een cadeau is geweest... Welk verhaal vertelde het dan en aan wie? Was het een boodschap voor de bruid? Dat ze haar vader mocht inschakelen als ze in de problemen kwam in haar huwelijk? Of juist voor de bruidegom? En wat wilde de schenker er dan mee zeggen?

Maartje Kramer, Depotbeheerder Archeologisch Centrum

1 Een prent uit het Atelier van Hendrick Goltzius waarop Apollo Daphne wil vastgrijpen, terwijl de bladeren uit haar handen groeien. 2 In één van de scherven is een gezicht te zien. 3 Een stukje van de versierde rand van het bord.

Colofon

Erfgoed Magazine Alkmaar is een gratis uitgave van de gemeentelijke vakgroep Erfgoed Alkmaar.

Afbeeldingen Uit eigen collectie i.s.m. Regionaal Archief Alkmaar, Joop Elsinga, Ritske Velstra en Judith Flapper.

Opmaak & vormgeving Delta3

Druk ADC Nederland, 's-Hertogenbosch.

(Eind)redactie en interviews Judith Flapper, Allesinbalans.nu

Contact en tips voor de redactie erfgoed@alkmaar.nl

GRATIS abonnement Meld u aan op erfgoedalkmaar.nl voor de digitale nieuwsbrief. Mail naar erfgoed@alkmaar.nl voor het papieren magazine.

Voor uitgebreide artikelen en meer erfgoedverhalen erfgoedalkmaar.nl

Alles over regelgeving en subsidies alkmaar.nl

Erfgoed Alkmaar

